

Straatnieuws#06

APRIL/MEI 2016 > UITERSTE VERKOOPDATUM: 18 MEI 2016 > JAARGANG 21 > VASTE VERKOOPPRIJS: € 2,- (WAARVAN € 0,65 NAAR DE VERKOPER)

DE STRAATKRANT
VOOR DEN HAAG
EN ROTTERDAM

herman de vries Groen is een rotwoord

Themanummer
NATUUR

KEURMERK
straat
krant

Tuinman
in de
Japanse Tuin
pag 8

Wonen op een
quarantaine-
terrein
pag 12

€2,-

OMDAT IEMAND MAAR ÉÉN LAATSTE STROHALM HEEFT...

Problemen horen bij het leven. Maar als problemen zo complex zijn dat er niet meer tegen te knokken lijkt, dan is professionele hulp hard nodig. LIMOR is er voor mensen die nergens anders terecht kunnen. We begeleiden cliënten snel maar zorgvuldig bij hun eerste stappen op de weg naar hernieuwde zelfstandigheid. We leren ze weer vechten. Meer over onze motiverende maatwerk aanpak? Samenwerken? Hulp nodig? Kijk op limor.nl.

T / 085 485 6000
E / aanmelden Zuidholland@limor.nl

opvangen. aanpakken. loslaten.
typisch Limor

> Van de redactie

Natuur

Van natuur is per definitie pas sprake als een plek niet of minimaal beïnvloed is door menselijke activiteit. In deze editie van *Straatnieuws* komen juist veel mensen aan het woord die niets fijner vinden dan werken in de natuur. En daar wordt het in sommige gevallen bepaald niet slechter van. Neem de Japanse Tuin in Clingendael, waar het hele jaar door wordt gewerkt en niets aan het toeval van de natuur wordt overgelaten, zodat bezoekers er een paar weken in het jaar hun ogen kunnen uitkijken. Verslaggeefster Judith Eykelenboom maakte een wandeling door de wat meer ongerepte natuur. Van het Haagse Bos, via de landgoederen Oosterbeek naar Meijndel en terug over het strand. Dat zo'n tocht van ruim twintig kilometer door aaneengesloten natuur bestaat in een drukke stad als Den Haag, is bijzonder. Genoeg om van te genieten, deze zomer. Veel leesplezier!

Djenna Perreijn

> colofon

Straatnieuws wordt verkocht en mede gemaakt door dak- en thuislozen in Den Haag, Rijswijk, Rotterdam, Leidschendam-Voorburg, Westland, Delft, Gouda, Zoetermeer, Wassenaar en de Bollenstreek.

De verkopers kopen de krant in voor € 1,35 en verkopen hem op straat voor € 2,-. Het verschil is een bijdrage in hun levensonderhoud. U herkent de *Straatnieuws*verkoper aan de witte pas en het (niet verplichte) rode hesje.

Donaties IBAN NL90INGB0007544612.
t.n.v. Stichting Haags Straatnieuws, Den Haag.

Oplage 7000

Adres Redactie *Straatnieuws*
Riviermarkt 5, 2513 AM Den Haag
070 363 1821
Email redactie@haagsstraatnieuws.nl
Website *Straatnieuws*:
www.haagsstraatnieuws.nl
www.rotterdamstraatnieuws.nl
Advertenties en distributie 070 363 1821

Coördinator Rotterdam
Myra Benard: 06 4744 0680
E straatnieuwsrotterdam@gmail.com

Coördinatoren Den Haag
Judith Eykelenboom: 06 2812 6950
E coordinatorstraatnieuws@gmail.com

Hoofdredacteur Djenna Perreijn
Medewerkers aan dit nummer Marieke Bolle, Judith Eykelenboom, Hester Heite, Boris Peeters, Rob Schuitema, Mariëtte Storm, Lex Veldhoen, Paul Waayers.

Coverfoto Joana Schwender
Ontwerp en opmaak Marieke de Roo
Druk De Persgroep Nederland Duivendrecht

Editie 7 verschijnt op donderdag 19 mei 2016.

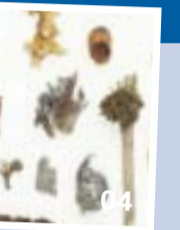

International Network of Street Papers

04 INTERVIEW HERMAN DE VRIES

Deze kunstenaar en natuurfilosoof op leeftijd geeft bijna geen interviews meer, maar maakt voor *Straatnieuws* een uitzondering.

06 COLUMN MARIEKE BOLLE

NIEUWS UIT DE NATUUR

07 INTERVIEW BAS STEENKS

Bomenliefhebber in hart en nieren.

08 INTERVIEW ARIËN TUIN

De stadsgroen beheerder werkt op een droomplek: de honderd jaar oude Japanse Tuin. Zijn werk ziet er dan ook iets anders uit dan een doorsnee tuinman van de gemeente.

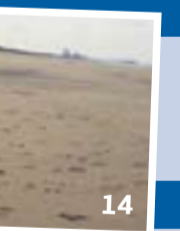
10 TIJDSBEELD

12 REPORTAGE QUARANTAINETERREIN ROTTERDAM

Zeelieden met tropische ziekten mochten vroeger maanden geen contact hebben met hun familie. Inmiddels wonen kunstenaars, muzikanten en acteurs tussen het groen in de quarantainewoningen, maar na over tien jaar verwacht de gemeente dat zij zonder protest vertrekken.

14 REPORTAGE NATUURWANDELING

Verslaggeefster Judith Eykelenboom neemt de lezer mee op een wandeling door groen Den Haag.

15 CRYPTOVILLE 269

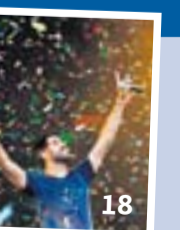
Puzzel en win een rondvaart met Stichting De Ooievaart.

16 REPORTAGE KLUSWONINGEN

Historische woningen in Den Haag en Rotterdam krijgen een tweede kans door liefde en doorzettingsvermogen van (hobby)klussers.

18 UIT AGENDA EN VOORDELIGE TIPS

Ga op 4 mei naar de Nationale Kinderherdenking in Madurodam in Den Haag en op 5 mei naar het Bevrijdingsfestival in Rotterdam.

20 STRIP KAASHELD EN POEPHOOFD

Op stap in de natuur.

CAESAR
FITNESS + HEALTHCLUB

Mei specials

Dagje Caesar
1+1 GRATIS
€ 29,95*
ipv € 59,90
geldig t/m 18-05-16

* tegen inlevering van deze advertentie

Informeer naar onze jaarspecial!

MAURITSKADE 10 • DEN HAAG • TEL 070 820 99 10
WWW.CAESAR-DENHAAG.NL

Maandag t/m vrijdag

07.00 uur **Haagse Ochtendradio** met Justin Verkijk
10.00 uur **De Haagse Hartslag** actualiteiten
15.00 uur **Hou Je Haags!** met Jordy Meyster
18.00 uur **Vandaag in Den Haag** nieuwsoverzicht
19.00 uur **Haagse Avondradio**
21.00 uur ma **Stork on Air** Haagse popmuziek
di **Het Woordenrijk** poëzie
Dutchbuzz (vanaf 22.00 uur) voor expats
wo **De Blauwe Ooievaar** Haagse gezelligheid
do **Young Agga** jongerenprogramma
vr **Nonstop muziek**
23.00 uur **Tonka** underground radio

Zaterdag

07.00 uur **Haagse Wekkerradio**
10.00 uur **Nieuwslicht** nieuws en achtergronden
12.00 uur **Den Haag FM Top 30**
14.00 uur **Sportsignaal**
18.00 uur **Haagse Avondradio**
21.00 uur **Royal Dance Grooves**
23.00 uur **De Start van de Nacht** met Henk Bres

Zondag

07.00 uur **Haagse Wekkerradio**
10.00 uur **Kunstlicht** kunst en cultuur
12.00 uur **Club Fatale** voor en door meiden
14.00 uur **Sportsignaal**
18.00 uur **Haagse Avondradio**
21.00 uur **De Nieuwe Van Nierop** nieuwe muziek
22.00 uur **Mediamix** communicatie en wetenschap
23.00 uur **Tonka**

Jouw 100% Haagse stadsradio op 92.0 FM

Straatnieuws

Het Straatnieuws zoekt sponsors!

Straatnieuws is dé straatkrant van Den Haag en Rotterdam: een eigenzinnige, betrokken krant die wordt verkocht bij supermarkten, winkels en stations door in totaal bijna 150 dak- of thuislozen. De krant wordt volledig subsidie-vrij en deels met vrijwilligers gemaakt. Daarom zoekt *Straatnieuws* sponsors: organisaties en bedrijven die betrokken zijn bij de krant én bij wat leeft in de stad.

Interesse?
Neem contact op met de redactie van *Straatnieuws*: redactie@haagsstraatnieuws.nl

Doneren kan natuurlijk ook!
IBAN NL90INGB0007544612
t.n.v. Stichting Haags Straatnieuws, Den Haag.

Tijdloze natuurkunst van herman de vries

Kunstenaar herman de vries, houdt van de natuur. Als kunstenaar en natuurfilosoof gelooft hij niet in hiërarchieën. Zijn naam schrijf je dus niet met hoofdletters en elk boomblaadje is een individu. tekst Rob Schuitema foto's Joana Schwender

> Kunstenaar herman de vries, houdt van de natuur. Als kunstenaar en natuurfilosoof gelooft hij niet in hierarchieën.

Zijn naam schrijf je dus niet met hoofdletters en elk boomblaadje is een individu.

Ik bof dat herman de vries een interview wil geven. Hij is 84 jaar oud en alle aandacht en de vele interviews die hij afgelopen maanden gaf, hebben veel van hem gevegd. Op de kunstbiënnale vorig jaar in Venetië was hij dé kunstenaar die Nederland vertegenwoordigde met een zeer fraaie tentoonstelling genaamd 'to be all ways to be'. Maar liefst 420.000 bezoekers en zeer veel positieve recensies. De kranten kopten: 'Trots van Nederland in Venetië' en 'Herman de vries overtuigt met zijn tijdloze natuurkunst een actuele pleidooi voor onthaasting'.

Bomenplan
Ook in Den Haag heeft herman duidelijk een artistieke stempel gezet. Hij is de geestelijk vader van het bomenmuseum in Den Haag. Wát? Vraagt u zich af. In de wijk Wateringseveld heeft herman de vries het bomenplan, volledig naar eigen filosofie, ontworpen. Straten met verschillende boomsoorten, vierhonderd maar liefst, ook boomsoorten die in Nederland geen naam hebben. "Mensen noemen bomen in de straat 'groen', en 'groen' is een rotwoord," lacht herman. "Dan scheer je alles over één kam. Het is veel meer dan iets groens neer te zetten. De naam van een boom is een culturele gegevenheid, het eerste contact met die boom." In de straten zijn natuurstenen tegels geplaatst waar de naam van de boom ingegraveerd staat. Zo vergroot de vries, met zijn kunstbijdrage, de bewustwording van mensen met hun natuurlijke omgeving.

Machtig
Ik vraag hem hoe hij met het rangschikken van boomsoorten structuur in de natuur aanbrengt. "Structuur maken mét de natuur," verbeterd hij. "Sanctuaría maken. Natuurreservaten." In Denemarken maakte hij een een

cirkel, afgesloten door een ijzeren hek en daarbinnen was de grond kaal. "Ik liet de natuur haar gang gaan. Er komt onkruid, die pionieren de grond en maken de ruimte gereed. Daarna verschijnt hogere plantvegetatie. Successie heet dat in de plantensociologie. En het bosje met verschillende boomsoorten dat nu staat, is spontaan ontstaan. En zoals ik dat noem, een Hortus Conclusus, besloten tuin, waar je wel kunt kijken maar

'Geluk is datgene dat in onze maatschappij te weinig mensen beleven'

niet in kunt. De natuur krijgt de kans zich te ontwikkelen. Zonder invloed van de mens. Kijk hoe machtig de natuur is. Natuur vraagt veel tijd, maar het gaat sneller dan je denkt".

Nul
De fascinatie voor de natuur is lang geleden ontstaan. Herman's ouders waren natuurliehebbers. "Ik ging mee naar buiten. In de duinen, bij eb, prachtig. Als ik er nu aan denk, ruik ik het weer. Zeventig jaar later kwam ik terug. Daar staat nu een atoomcentrale in Petten. Onherkenbaar." Hij studeerde en werkte als tuinbouwkundige in Wageningen. Het wetenschappelijke werk bevredigde niet en hij ging schilderen. Het werk

Kunstenaar en natuurfilosoof herman de vries is wars van hiërarchie

van Mondriaan gaf hem richting. "Die was sociaal geëngerd, gaf kunst een functie en dat heeft mij beïnvloed." Zijn sociale hart en filosofie komt dan naar boven: "Zoals de Amerikaanse kunstschilder Jackson Pollock. Die maakte schilderijen waarbij het centrale punt ontbrak, elk deel in het schilderij was gelijkwaardig." Herman de vries maakt al vrij snel deel uit van de wereldwijde 'nulgroep' en de Duitse Zero-beweging. "Nul is een prachtig uitgangspunt waar je altijd naar terug kunt keren. Een vrij moment. Bij het nulpunt beginnen en eindigen alle getallen, in welke richting dan ook. In de kunst is een nulpunt iets waar een nieuw begin mogelijk is, wat een uitgangspunt kan zijn en waar je altijd naar terug kunt keren. De nul is daardoor een grote vrijheid." Hierdoor ging hij van expressieve schilderijen naar steeds meer reduceren, en werd beïnvloed door het Zen-Boeddhisme, anarchisme en de gedachte dat delen van een beeld gelijkwaardig zijn. Dat reduceren was belangrijk om een beeld te krijgen dat vrij was van de toeschouwer. Niet meer zelf-expressie, maar open en vrijheid.

Individu
Herman vertelt enthousiast verder over hoe hij in die tijd deel neemt

aan grote overzichtstentoonstellingen in Amsterdam, Berlijn, New York en Istanboel. Hij is altijd bezig om het toeval een rol te laten spelen. Tekeningen zijn twee-dimensionaal, de reliëfs uiteraard driedimensionaal. Maar herman was niet tevreden: "De dynamiek ontbrak en er zat geen proces in. Ik had een vierde dimensie nodig waarin het proces vertegenwoordigd was. Ik besprak dat met mijn vrouw en we moesten lachen. Want het beste voorbeeld van werkelijkheid is de werkelijkheid zelf!" Om te laten zien wat de natuur en het toeval doet, heeft hij de honderd bladeren van een boom verzameld en naast elkaar gelegd. Al die bladeren zijn verschillend, ook al komen ze van dezelfde boom. Het zijn individuen. "Een mens is een individu, een boom is een individu, maar ook een blad aan een boom is een individu."

Vrij
Terug naar de 'nul'. Dit uitgangspunt geeft hem altijd de vrijheid om iets anders te gaan doen, maar toch in samenhang met die ontwikkeling. De Biënnale in Venetië was een hoogtepunt voor de bekendheid van zijn werk. Zeer veel reacties, uitnodigingen voor tentoonstellingen en verkopen van kunstwerken. Maar hij wil en moet rustig aan doen.

Hij heeft de vrijheid te kiezen wat hij wel doet en wat niet. Deze winter een tentoonstelling in Jarkarta. Daar naar toe gaan was te vermoeiend: "Ik ben geen tachtig meer," grapt hij. Wat hij in de toekomst gaat doen, houdt hij open. "Ik ben vrij en kan doen wat ik wil."

Natuur vraagt veel tijd, maar het gaat sneller dan je denkt'

Tipje van de sluier: homogene structuren met kleurpotloden, met verbrand hout dat een spoor achterlaat. Op het moment lopen er ook nog drie tentoonstellingen in Hamburg over gevonden sculpturen: 'Sculpture trouvée'.

Optimum
Op mijn vraag wat hij onze verkopers en lezers van het Straatnieuws wil meegeven, zegt hij: "Ik hoop dat de verkopers de krant veel kunnen verkopen, zodat ze iets meer gelukkig kunnen zijn. Geluk is datgene dat ons allen zou moeten toekomen en dat in onze maatschappij te weinig mensen beleven. Geluk en vreugde is het optimum, een woord uit de frans sociologie. Wij hebben in onze menselijke ontwikkeling een optimum. Daar moeten we allemaal heen." Heeft hij dat optimum zelf bereikt? "Ja, niet dagelijks." Hij verduidelijkt: "Er zijn ook hoofdstukken in mijn leven die daar niet inpasen. Maar het komt heel vaak voor. Ik woon in Duitsland aan de rand van een reusachtig bosgebied, en daar loop ik dagelijks uren, die tijd neem ik om in de natuur te zijn. Dat zijn altijd gelukkige momenten. Soms voel ik mij dan zo blij in die situatie dat ik bijna zou kunnen dansen. Dan ben ik een gelukkig mens," lacht hij.

Column door
Marieke Bolle

Foto: EVELINE VAN EGDOM

Kinderarbeid

In het vadercentrum in Den Haag in Laak krijgen middelbare scholieren wekelijks bijles van een aantal vrijwilligers. Wiskunde, economie, Nederlands, biologie, ze krijgen ondersteuning in hun zwakke vakken. De ouders van deze kinderen zijn overwegend laagopgeleide migranten. Ik ben één van die vrijwilligers. Het is leuk werken met de kinderen, zeker als ze een week later enthousiast vertellen, dat ze een 10 hadden voor een 5, of wanneer ze uit de brugklas naar een hoger niveau mogen. Wat doe je met ze? Gewoon, uitleggen wat er van ze wordt verlangd, en waarom iets is zoals het is.

Ik heb daar geleerd hoe belangrijk een goede leraar is, die de kinderen kan boeien. Dan halen ze hogere cijfers. Maar dat er ook slechte leraren zijn.

Ik heb ook geleerd, dat kinderen zich enorm optrekken aan hun klasgenoten. Zit je in de brugklas van een brede scholengemeenschap, dan stap je gemakkelijker over naar de havo. Is er alleen maar vmbo, dan blijf je daar.

Wat de bijles betreft: met persoonlijke aandacht kunnen kinderen eigen achterstanden inlopen. En die persoonlijke aandacht krijgen kinderen van hoogopgeleide ouders nu eenmaal thuis méér, blijkt ook uit de net weer oplaaiende discussie over het schooladvies en de citotoets.

De citotoets had zijn beperkingen, bleek; vandaar dat het schooladvies belangrijker werd. Waarom spreken we niet af, in plaats van dat weer om te draaien, dat het hoogste advies telt: is het schooladvies hoger, dan geldt dat. Geef de citotoets een betere score aan dan het schooladvies, dan is dat bepalend voor toelating. En verder: beloon scholen extra voor kinderen die een stap naar een hoger schoolniveau maken. Maak tijd vrij voor persoonlijke ondersteuning aan leerlingen met slechtere cijfers. Investeer in leraren, en betrek ouders bij het schoolprogramma van hun kinderen.

Wisselende seizoenen in de Delfste Hout

Zaterdag 26 maart - De eerste lentedag met 's middags een temperatuur van 15 graden. In de Delfste Hout lopen bomen en struiken uit. Voor het eerst zie ik nu ook weer de schildpadden, die zich uitgegraven hebben en opwarmen in de eerste lentezon; de ene met een groen bruin schild en een gelige onderkant, zijn hals lang uitgerekt. De ander met donker schild schuin tegen een liggende boomstam. Vermoedelijk vrijgelaten moerasschildpadjes, exoten uit terraria, die in de vrije natuur uitgegroeid zijn tot zo'n 25 centimeter lengte.

Even verderop een ander opmerkelijk natuurverschijnsel: hier heeft de zware najaarsstorm zich de afgelopen herfst vastgezet in het landschap. Langs een sloot is een

achtstal bomen van zo'n tien meter hoog omgewaaid. Wat een natuurgeweld moet het geweest zijn; ineens allemaal omvallen of als met een domino-effect elkaar meesleurend. De bomen zijn nog niet opgeruimd en liggen plat. Ze hebben met hun wortelplaggen, een lange wand van 2,5 meter hoog langs de slootkant, de sloot verbreed, terwijl de bomen verderop langs de sloot nog steeds in een rij stram rechtop staan. Opmerkelijk is dat de plaggen nog geen halve meter dik zijn en de wortels dus ook niet dieper de grond in zijn gegroeid, maar vlak onder het oppervlak opzij gegroeid zijn. En dan gebeurt er nog iets verrassend: een prachtig ijsvogeltje, tamelijk zeldzaam, strijkt neer op een dunne wortel die uit een van de plaggen kronkelt. Het blauw van zijn hals en vleugels glanzend oplichtend in de zon. Eerste tekenen van een naderende zomer.

Bas Steenks is een bomenman in hart en nieren. Na zijn pensioen in 2005 als bomenman van de gemeente Schiedam, bleef en blijft hij bezig met de Haagse bomen. tekst Paul Waaijers foto's Bertus Gerssen

Bomen over bomen

> Het groengevoel heeft Bas Steenks duidelijk van zijn vader die uit het Westland afkomstig was. Zo zat Steenks Junior vaak met zijn vader op diens volkstuinje. Uiteindelijk leidde dat voor Bas tot een opleiding aan de Rijks Middelbare Tuinbouwschool te Boskoop. Wat daarna volgde was een langdurige baan bij de gemeente Schiedam als onder andere Opzichter Boomverzorging. Toen door bezuinigingen de baan van Bas in 2005 sneuvelde, bleef hij zich met die bomen bezig houden, onder meer als lid van de Algemene Vereniging Natuurbescherming voor 's-Gravenhage en omstreken.

Kantelpunt

Het boomonderhoud sjokte decennialang gemoedelijk door bos en veld zonder schokkende ontwikkelingen. Tot de jaren tachtig vorige eeuw. De Amerikaanse boomonderzoeker Alex Shigo was reeds 1959 bezig met onderzoek hoe bomen reageerden op beschadigingen. De uitslagen van zijn onderzoeken veroorzaakte een kantelpunt in het denken over boomonderhoud. Bas: "Dat was enorm inspirerend. Wij waren namelijk gewend handelend op te treden. Bij snoeien de takken vlakbij de stam af te zagen. Dat ziet er netjes uit, maar je creëert een grotere stamwond, dan wanneer je 10 cm van de stam die tak snoeit. De toenmalige boomchirurgie idem dito. Als er zwam kwam op het rotte hout van zo'n boom, dan werd dat rotte hout plus zwam door boomchirurgen weggehaald of gehakt, uitgezaagd of uitgegust. Dan was die zwam ook weg. Dacht men. Maar Shigo ontdekte dat je met deze methode juist het gezonde hout weer ging besmetten met zwam. Een gezonde boom heeft een zekere vitaliteit om die zwam zelf te bestrijden. Hij kapselt namelijk die zwam in, in zijn natuurlijke afgedelingszones. Ga je echter boomchirurgisch in dat hout hakken en zagen, dan laat je als het ware die zwam weer vrij uit die natuurlijke afgedelingszones, waarna de zwam die boom weer verder gaat aantasten. De boodschap

van Shigo: Blijf zoveel mogelijk van die boom af en laat hij zelf zijn werk doen."

Botte kop

Maar niet alleen de schimmelschavuiten der zwam-achtigen bedreigen de bomen. Ook de politiek, zo menen veel inwoners. Want zodra de gemeente voornemens is bomen te kappen, schieten de emoties van omwonenden direct in een brullende turbostand. We zoomen wat dat betreft in op de Veenkade. Door vervanging van de kadewand moesten de kastanjes aldaar wijken voor de werkzaamheden. Hoe de gemeente het toch in z'n botte kop haalden om dit karakteristieke natuurschoon weg te kettingzagen, zo meenden bewoners.

Bas: "Ik heb dit werk jaren gedaan en heb heel veel contacten met betrokken gemeentemensen, dus ik weet een beetje hoe de vork in de steel zit. Kijk je naar de kastanjes op de Veenkade, dan hebben ze bijna allemaal de kastanjebloedingsziekte. Dus ze zijn al verzwakt,

'De populier is het ondergeschoven kindje'

gaan hooguit nog 5 tot 10 jaar mee. Ondergronds is het wortelpakket voor een groot deel tegen die kadewand gaan zitten. Wil je die kademuur gaan vervangen en de bomen laten staan, dan ontcom je niet aan beschadiging en gedeeltelijke amputatie van een groot gedeelte van dat wortelpakket. Waardoor je de kastanjes nog verder verzwakt. De gemeente heeft drie ingenieursbureaus op deze materie los gelaten, die allen tot deze conclusie kwamen. Dat de bewoners de gang van zaken als 'de botte bijl' ervaren... Tja, misschien dat er in de

communicatiesfeer iets behoorlijk is mis gegaan. Denk ik."

Populier

Tot slot de vraag der vragen. Heeft Bas een favoriete boom? Een boom die gevoelsmatig net even boven de andere bomen uitsteekt? "De populier!" stelt Bas massief vast.

"Omdat die boom een ondergeschoven kindje is. Minder sterk als bijvoorbeeld de eik. Maar ondertussen overleeft hij door zijn enorme groeikracht. En misschien is dat wel de reden dat ik altijd *Straatnieuws* koop. Die verkopers moeten een hoop moeite doen om sowieso overleefd te blijven. Net als de populier."

Japanse tuin vol symboliek

Na een jaar hard werken door tuinman Ariën Tuin en zijn medewerkers, mogen eind april duizenden bezoekers weer dagelijks de Japanse Tuin betreden. Voor de tuinman een spannend moment. Het zorgvuldig onderhouden mos, tientallen soorten, is kwetsbaar en bezoekers houden zich niet altijd aan de regels. Maar het is ook een mooi moment: “Ik heb heel veel eer van mijn werk.”

tekst en foto's Djenna Perreijn

> Het hele jaar door wordt dagelijks door een aantal tuinmannen gewerkt om de tuin tussen Den Haag en Wassenaar in topconditie te houden. Ariën Tuin stuurt hen als groenbeheerder van de gemeente aan. “Je beleeft de rust en schoonheid van de tuin veel beter zonder de fileloop van alle bezoekers die straks komen”, zegt Tuin, die ondanks zijn toepasselijke achternaam trouwens gewoon moest solliciteren naar de eervolle positie. In de herfst moeten dagelijks herfstbladeren van het mos worden gehaald zodat het niet ‘stikt’. De favoriete plek van de hovenier in ‘zijn’ Japanse Tuin is het zicht op het Schildpaddeneiland. Dit eiland heeft de vorm van de heilige, langstaartige schildpad. De schildpad staat in Japan symbool voor een lang leven. “Vanaf het Japanse huisje heb je een waanzinnig overzicht. Ik vind het mooi hoe de planten over het water vallen. De 100 jaar oude waaiertantaarn op het eiland is heel bijzonder. Baronesse van Brienen die eigenaresse van het landgoed Clingendael was en de Japanse Tuin liet aanleggen, nam het per schip mee uit Japan. Het watertje gaat in kronkels verder, maar je kunt niet precies zien waar het ophoudt. Dat is de Japanse symboliek: je weet nooit precies hoe het verder gaat.”

Nagelschaartje

De Japanse Tuin is voor menig tuinman de gedroomde werkplek. Ariën Tuin kreeg als groenbeheerder tien jaar geleden de verantwoordelijkheid over stadsdeel het Haagse Hout, en dus ook over landgoed Clingendael. “Ik had ook een ander gebied kunnen krijgen, dan was ik nu met een grove heggen-schaarstruiken te lijf gegaan.” In de Japanse Tuin wordt de 6800 vierkante meter groen soms nog niet met een nagelschaartje bijgewerkt. “Wij houden een monument in ere. De Japanse Tuin is een beschermd object waar het best, alleen noodzakelijke herstelwerkzaamheden worden gedaan. Ik kies niet voor grote veranderingen. Een paar jaar geleden is een Japanse tuinarchitect langsgelkomen om ons bij te scholen. Japanners werken heel fijn en precies, daar hebben we veel van opgestoken.”

Mos

Het pronkstuk van landgoed Clingendael ligt er twee weken voor de opening al prachtig bij. De Japanse esdoorn heeft al een dicht bladerdak van rode blaadjes. De sierkersen zijn gehuld in wolken van zachtroze bloesem en ook de knoppen in de azalea's staan op het moment van uitkomen. Prachtig al die kleuren, maar de tuin-

man brengt het liefst zijn tijd in de tuin door in februari of begin maart. “Het is afhankelijk van het weer, maar meestal staat rond die tijd nog maar weinig in bloei. Wel is het mos dan op zijn mooist. Het is dan donkerder omdat het vochtig is. Als de zon gaat schijnen, wordt het mos droger en lichter. Het is niet heel bijzonder mos, maar de hoeveelheden

tuin inrijden, was technisch niet mogelijk door de smalle padjes. Als deze eik is volgroeid, krijgt het mos het daar weer wat makkelijker. Het mos overleeft prima als wij eroverheen moeten lopen om onderhoud te plegen, maar niet wanneer duizenden bezoekers buiten de paden treden.” Daarom ziet Ariën er op drukke dagen op toe dat mensen zich aan de regels houden: geen honden en buggy's; en rolstoelers moeten via een aparte route door de tuin.

Japanse maatvoering

Landgoed Clingendael is sinds de jaren '50 in beheer van de gemeente Den Haag. Invloeden van derden en voorgangers van Ariën zijn te zien, zegt hij wijzend naar een hoek waar wel vijf lantaarntjes staan opgesteld. “Het is een kwestie van smaak. Naar mijn idee zijn er teveel lantaarns bijgeplaatst. Ze staan op mooie plekken, maar er is maar één originele lantaarn, op het Schildpaddeneiland. De rest is nagemaakt. Het graniet is anders, een leek ziet dat niet.” Verder groeien in het water moeraswaterplanten, de Lysichiton Americanusse. Fier steken ze in wit en geel boven het water uit. “Die zijn eigenlijk niet Japans, maar Amerikaans. Evengoed zijn ze prachtig en ze worden in het seizoen honderden

'Japanners werken heel fijn en precies'

bij elkaar zijn wel uniek. We hebben hier zo'n veertig soorten mos. Die hebben schaduw en vocht nodig. Op de plek waar een paar jaar geleden een nieuwe eik is geplaatst, zie je dat er veel gras tussendoor groeit. Een volgroeide eik de

keren per dag op de foto gezet.” Toch blijft het uitgangspunt om zo dicht mogelijk bij de Japanse tradities te blijven. “Veel planten die in Nederland worden gebruikt zijn van oosterse oorsprong. We letten goed op de historische achtergrond van planten en materialen. Zoals de rode bruggetjes. Die zijn een paar decennia geleden vervangen door betonnen exemplaren. Aan de hand van oude foto's hebben we ze weer in ere hersteld en opnieuw gemaakt van hout, volgens de Japanse maatvoering.” Het water dat door de Japanse Tuin stroomt, is helder en ondiep. Een paar jaar geleden zwommen er nog Japanse koikarpers rond. “Helaas zijn er veel reigers in het gebied”, vertelt Tuin. „Bovendien zijn vissen hier niet ideaal, die komen dus niet meer terug. We willen het water zo helder en schoon mogelijk houden, zodat de rode bruggetjes er mooi in weerspiegelen. Vissen groeien in de bodem, waardoor het water juist troebel wordt.”

Engelse adel

De Japanse Tuin is in het begin van de 20e eeuw aangelegd door de eigenaresse van het landgoed Clingendael, Marguerite M. Baronesse van Brienen (1871-1939). “Zij had contact met de Engelse adel die weer goede banden had met Japan”, weet Ariën. „Daardoor had ze de kans om af te reizen naar Japan.” Per schip heeft Van Brienen lantaarns, een watervat, beeldjes en de bruggetjes naar Den Haag verscheept. De Westerse belangstelling voor Japanse tuinen ontstond rond 1860, toen Japan na eeuwen van isolement de grenzen openstelde. „De tuin was gewoon een bos, de den-nobomen stonden er al. Zij heeft erom heen gewerkt en er een Japanse Tuin van gemaakt.” De oudste Japanse Tuin van Nederland is met 6800 vierkante meter ook gelijk de grootste. Gezien de kwetsbaarheid van de tuin zijn buggy's en elektrisch aangedreven hulpmiddelen verboden. Net als honden. Voor rolstoelen is een aparte ingang met een speciale route door de tuin.

De Japanse Tuin is twee periodes per jaar kort geopend voor publiek, in de lente van 30 april tot 13 juni en in de herfst van 8 tot 24 oktober.

23 april 1990 A4 Midden-Delfland

Bijna zestig jaar werd gediscussieerd, onderhandeld en geprocedeerd over de nieuwe A4 tussen Delft en Schiedam. Een groot deel van die tijd lag er slechts een zandlichaam door Midden-Delfland, de achtertuin van de Randstad. Een 'littiken' door het natuurgebied, werd de strook wel genoemd. Voorstanders kregen uiteindelijk hun zin, over het zand werd asfalt gestort en eind vorig jaar ging de nieuwe weg open. Om tegenstanders tegemoet te komen, heeft Rijkswaterstaat de snelweg zo goed mogelijk ingepast in het poldergebied. Zo is de weg deels verdiept aangelegd: ook de lantaarnpalen zijn vanuit de polder niet te zien. Daarnaast is 'fluiserasfalt' gebruikt, het zoab is een stuk geruislozer dan normaal asfalt. Verder is rekening gehouden met weidevogels als de grutto door elders in Midden-Delfland 100 hectare extra gebied voor hen te realiseren.

Foto Fotoburo Roel Dijkstra

Een groen schiereilandje verstopt tussen een duizelingwekkende hoeveelheid containers in de haven van Rotterdam. De afzondering bevat de kunstenaars die er al 36 jaar wonen en werken. 'Hier wil je niet meer weg. Al zijn er ook mensen die er niet tegen kunnen: in quarantaine.' tekst Hester Heite foto's Bertus Gerssen

IN QUARANTAINE: Groene broedplaats in Rotterdamse haven

> Het Quarantaineterrein ligt even ten noordwesten van het arbeidersdorp Heijplaat. Als een fata morgana doemt het cluster bomen op tussen haven en rivier. Maar het is geen luchtspiegeling, het is echt: een stukje verborgen groen, met een verhaal.

Zieke zeelieden

Beeldend kunstenaars Maarten van Gent (63) en Louike Duran (61) hebben de geschiedenis van hun woon- en werkplek al te vaak vertelt. Daarom stoppen ze ons een A4'tje met informatie toe. "Dan weet je dat vast, dat scheelt een boel vragen." We lezen dat iedere havenstad vroeger de verplichting had om een quarantaine-inrichting te bouwen, voor opvang van zeelieden die besmet waren met gevaarlijke tropische ziekten. In 1934 werd de Quarantaine-Inrichting Beneden Heijplaat opgeleverd: zes hectare grond met daarop onder meer een badhuis annex ontsmettingsinrichting, ziekenbarak en mortuarium.

"Het was niet bepaald een pretje om hier te moeten zitten", aldus Louike. Zij woont naast Maarten in de isolatiebarak, een bakstenengebouw vol oude deuren en hoge plafonds. Maarten: "Hier zaten de meest ernstige gevallen. De ramen in de woonkamer kunnen niet open en er zitten metalen horren voor de bovenramen, zodat insecten de besmetting niet konden overbrengen. Het fungeerde als gevangenis, zeg maar." Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog was het terrein in gebruik als TBC-kolonie. "De mensen die hier zaten, mochten soms wel tot een jaar geen contact hebben met hun familie", vertelt Louike. "Moet je je voorstellen..."

Creatieve krakers

"Van 1920 tot 1957 is het als quarantaine-"

ne-inrichting gebruikt", vat Louike 'de oude geschiedenis' samen. Vervolgens is het terrein in onbruik geraakt. Tot 1979, toen een groep studenten de gebouwen kraakte. "Kraken werd destijds gedoogd door de gemeente, om lege gebouwen een functie te geven", verklaart Louike. "De krakers in Rotterdam waren veelal studenten van creatieve opleidingen, die geen standaard woonruimte nodig hadden maar woon/werkruimte." Zo ook Maarten. "Ik was er bijna vanaf het begin bij", vertelt hij. "Ik ben een

**'Je moet het zien
als dorpje'**

van de drie nu nog overgebleven oorspronkelijke bewoners." Al 36 jaar woont en werkt Maarten op het Quarantaineterrein; zijn dochter is er groot geworden. "Want hier wil je niet meer weg." Al geldt dat niet voor iedereen. "Je hebt ook mensen die er niet tegen kunnen. Het is toch een beetje alsof je in quarantaine bent." Het terrein telt momenteel zeventien bewoners, onder wie - naast beeldend kunstenaars - ontwerpers, muzikanten en acteurs. En dan is er nog een tiental mensen dat, in afwisselende samenstelling, op het terrein werkt: bandjes, een theatergezelschap, amateurschilders.

Expositie In Quarantaine

Stichting Kunsteiland, gevestigd op het Quarantaineterrein, heeft kunstenaars, ontwerpers en architecten uitgenodigd om er een eigen hermitage te maken, een hedendaagse kluisenaarsplek. "Kunnen we ons nog echt terugtrekken", is de achterliggende vraag. "Over-informatie, sociale media en hoge werkdruk frustreren mensen in hun zoektocht naar een persoonlijk evenwicht. Er ontstaat steeds meer behoefte aan individuele idyllische plekken buiten de drukke wereld. We doen aan meditatie en yoga, trainen mindfulness en bouwen hutten in onze tuinen. Het is duidelijk, we zitten vol, we hebben rustplekken nodig om 'bij te komen' en onszelf eindelijk los te koppelen van het tempo in ons dagelijkse bestaan. In de bijna paradijselijke omgeving van het Quarantaineterrein, omringd door de haven van Rotterdam, willen we deze behoefte verbeelden en stilstaan bij de werkelijk noodzakelijke aspecten van ons bestaan."

Tijdens het Verborgene Tuinenweekend Rotterdam op 11 en 12 juni zijn vier tuinen open voor publiek en zijn er extra activiteiten voor Charlois Speciaal van 11 tot en met 19 juni. Op 19 juni om 13.00 uur opent de expositie 'In Quarantaine, hedendaagse hermitages'. Deze is te bezoeken tot en met de Wereldhavendagen op 2, 3 en 4 september

"Zo divers is het hier", aldus Maarten. "Je moet het zien als dorpje. Wij werken in verschillende sectoren en kunnen hier ons beroep vrij uitoefenen. We hebben weinig met elkaar te maken. Maar in het belang van het behoud van het terrein treden we gezamenlijk naar buiten op."

Vertrekken

Vanaf 1984 is de helft van het Quarantaineterrein 'herontwikkeld' door Havenbedrijf Rotterdam. Nu zijn er plannen voor de resterende drie hectare. "Vorig jaar kregen we een contract aangeboden: we mogen hier nog tien jaar blijven als we dan zonder protest vertrekken." De bedoeling is dat er daarna nieuwe bedrijven gevestigd worden, die op het RDM-terrein zijn gestart. "Er werd ons verteld dat er dan 'echte bedrijven' komen", schampert Louike, werkzaam als directeur van Stichting Kunsteiland, de organisatie achter onder meer de Follydock Expo in 2007. "Het maakte mij zo boos! Dat de bewoning midden in een bedrijfsgebied een probleem is, dat snappen we. Maar

ons negeren als ondernemers en ons behandelen als een paar snotneuzen is schandalig."

"Je wil niet weten hoeveel arbeidsuren wij in het terrein en de gebouwen hebben zitten", stelt Maarten. Hij wordt onderbroken door lawaai van buiten. In opdracht van het havenbedrijf worden de muren van de gebouwen op het Quarantaineterrein schoongespoten en de voegen uitgekakt. "Omdat het overgebleven deel van het terrein dankzij de bewoners een historische monument is geworden, wordt het achterstallig onderhoud eindelijk aangepakt. Want uit onderzoek is gebleken dat de staat van de gebouwen heel goed is. Omdat ze degelijk gebouwd zijn, maar ook omdat wij er veel aan hebben opgeknapt. Toen wij hier kwamen zat er geen glas meer in de ramen en stond de schimmel op de muren. Wij hebben bereikt dat de helft van het terrein niet is gesloopt en op de monumentenlijst is gekomen." "Mijn hele familie komt uit deze streek", vertelt Maarten. "Het zijn oude boeren. Toen ik klein was, was het hier nog boerenlandschap." Hoe lang hij en

Louike het nog zullen 'volhouden in quarantaine', weten ze niet. "We zijn al in de zestig..." Het terrein vergt veel onderhoud en de stookkosten zijn (bij afwezigheid van aardgas) hoog. Ze tekenden allebei een (aangepast) contract met het havenbedrijf, net als een deel van de andere bewoners. Met als voorwaarde dat een deel van de ruimtes wordt gereserveerd voor ateliers. "Over negen jaar hoeven wij hier niet meer te wonen. Maar we vinden het van belang dat de culturele functie van het terrein blijft bestaan." Een van de ateliers hoopt Maarten tegen die tijd op zijn beurt weer te betrekken, als officiële huurder.

Welkom

Een bord naast de toegangspoort naar het terrein heet bezoekers welkom, mits

ze zich aan een reeks regels houden. "Het hek staat open, maar het moet hier wel rustig en groen blijven", aldus Louike. "Het is belangrijk dat dit groen hier is, te midden van kilometers en kilometers haventerrein. Het Zuid-Hollands Landschap noemt het een van de stepping stones van de vogeltrek, een belangrijk nest- en fourageergebied." Puttertjes, merels, roodborstjes, een Vlaamse gaai. Vele vogels weten de bomen, struiken en vogelhuisjes op het Quarantaineterrein te vinden. Maar ook konijnen, muizen en ratten, voelen zich thuis op het terrein. "We hebben drie poezen om te voorkomen dat ze te brutaal worden."

Natuurlijkhebbers weten het Quarantaineterrein wel te vinden. En de bewoners van Heijplaat zijn er kind aan huis, vooral op het bijhorende strandje. "Het is 'hun strandje'", aldus Maarten. "Maar in de zomer komen de strandgasten overal vandaan, van Den Haag tot Dordrecht. En vissers zie je hier het hele jaar door. Net als bouwkunde- en academiestudenten." We treffen zo'n student, van de Willem de Kooning Academie, met de artiestennaam Riq Etiq. Vanaf zijn vouwfiets kijkt hij nieuwsgierig om zich heen en op het apparaatje in zijn hand. "Daar neem ik radiogolven mee op, om muziek mee te maken", legt hij uit. "Ik fietste gewoon rond hier in het gebied op zoek naar geluid, het zag er hier wel interessant uit, dus dacht ik: even kijken. Geen idee dat dit hier zat. Wat is het eigenlijk?" Maarten houdt de - zoveelste - uitleg over het Quarantaineterrein kort. Liever praat hij, als muzikant en (film)geluidsmen, met de student over het vastleggen van geluid. Terwijl Maarten en Riq Etiq technische termen bezigen, vaart een vrachtschip langs, ruist de wind door de bomen en vinden wij - met enige tegenzin - onze weg terug naar de stad.

< De Parasite, een prototype kant-en-klaar ecologisch onderkomen dat tot 2005 bovenop de tijdelijke kunsthut Las Palmas op de Wilhelminapier in Rotterdam stond, doet nu dienst als projectbureau voor de expositie In Quarantaine, op het Quarantaineterrein. "Een ontvangstruimte midden in de natuur."

^ Bewoner Maarten van Gent in gesprek met bezoeker Riq Etiq, voor de isolatiebarak op het Quarantaineterrein.

Van het Centraal Station van een grote stad meer dan twintig kilometer door aaneengesloten natuur kunnen lopen lijkt een utopie, zou je zeggen. Niet voor Den Haag. Daar is het gewoon mogelijk. Van het Haagse Bos, via de landgoederen Oosterbeek en Clingendael naar Meijendel en terug over het strand. Een stukje Haagse geschiedenis in een natuurwandeling. tekst en foto's Judith Eykelenboom

Kilometers groen in de stad

> Kenmerkend voor een willekeurig centrum van een stad zijn de winkels, het Centraal Station, de bebouwing. Misschien een stadspark. In de periferie, daar kun je de natuur in. Amsterdammers hebben het Amsterdamse Bos, dik veertig minuten fietsen vanaf Centraal, Rotterdammers de Kralingse Plas met daarachter het Kralingse Bos – ook een redelijk eind uit de richting vanaf de Koopgoot. Vrij uniek dus dat het Haagse Bos zo pal achter het station begint. Dat het nooit gekapt is, komt door een besluit dat niemand minder dan Willem van Oranje in 1576 heeft uitgevaardigd. In deze 'Acte van Redemptie' werd bepaald dat

het Haagse Bos voor altijd zou worden behouden zoals het was en nu in zekere zin nog steeds is. Ondanks de kaal-slag tijdens de Tweede Wereldoorlog, ondanks de plannen voor een nieuw regeringscentrum in 1947, ondanks het idee om een snelweg aan te leggen en woningbouw te starten in 1973, ondanks het advies van de regering in 2010 aan Staatsbosbeheer om het Koekamp, Malieveld en Haagse Bos van de hand te doen in het kader van bezuinigingen. Al die plannen, en nog veel meer, zijn tegengehouden door de Acte van Redemptie uit 1576 en zorgen ervoor dat ik zo vanuit het centrum het bos in kan lopen. Ik hoef alleen de Laan van Nieuw Oost Indië over te steken – dat neem ik op de koop toe.

Atlantikwall

Het is zaterdag, de lente hangt in de lucht, er wordt druk gerecreëerd. Langs huis Ten Bosch loop ik, waar ik bijna struikel over de roodkleurige eekhoortjes, door landgoed Oosterbeek en Clingendael. Hoewel ik nauwelijks bebouwing tegen ben gekomen, ademen deze landgoederen een compleet andere sfeer uit. Het is een stuk rustiger, de wandelaars zijn meer voorzien van rugzak en stevige schoenen – geen dames in mantelpak en heimelijk zoe-

nende pubers op bankjes hier. Maar dat is niet het enige verschil. Niet voor niets het landgoederen en dat zie je aan de manier waarop de het landschap is ontworpen. Slingerpaden, eilandjes, verrassende loop van de sloten en ga-

zons met boomgroepen. Het ontwerp van Clingendael stamt uit de negentiende eeuw en is gebaseerd op Engelse landschapsstijl, wat toen in de mode was. Ik loop langs de vleermuisbunker, die tijdens de Tweede Wereldoorlog dienst deed als wapenopstelling van de tankgracht die als uitbreiding van de Atlantikwall werd gegraven omdat bevelhebber Seyss-Inquart besloot op Clingendael te gaan wonen. De Atlantikwall was een verdedigingslinie die de Duitsers hadden gegraven vanuit Scheveningen dwars door de stad waar ook een stuk van het Haagse bos voor moest sneuvelen.

Bourdonklok

Ik steek het ecoduct over dat naar het waterwinningsgebied van Dunea loopt en waan me plotseling alleen op de wereld in het desolate, bijna buitenaardse landschap. Misschien komt dat doordat de bomen door zandverstuivingen allemaal tot de kruin zijn ingegraven,

misschien doordat er simpelweg geen mens te bekennen is in het plotseling uitgestrekte Meijendel. Als ik de Waalsdorpervlakte doorkruis, herinnert de Bourdonklok aan de ongeveer 250 verzetsstrijders die hier tijdens de

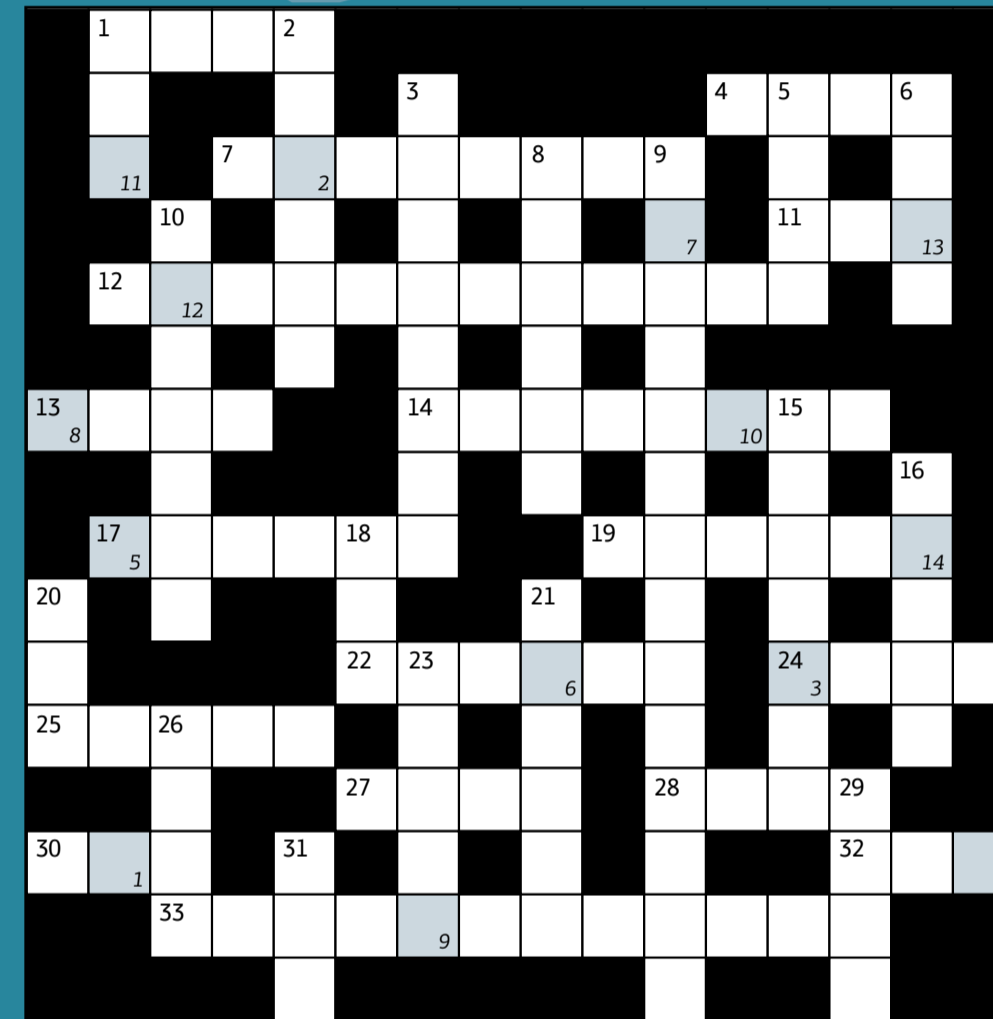
Tweede Wereldoorlog zijn gefusilleerd. De vlakke zelf is een van de belangrijkste herdenkingsplaatsen van de oorlog en iedere dodenherdenking op 4 mei wordt hier een stille tocht gehouden. Het is altijd bizar te beseffen dat in zulke prachtige natuur zich zulke gruwelijke tafereelen hebben voorgedaan.

Pier

De Boerderij is een geliefde spot in Meijendel waar wandelaars en fietsers uitrusten en een pannenkoek eten in het zelfbedieningsrestaurant wat het tegenwoordig is. Aangrenzend is ook het bezoekerscentrum waar je terecht kunt met vragen over de streek en kunt kiezen uit wandelingen van verschillende lengte. Ik begeef me naar de Wassenaarse Slag, om over het strand via Scheveningen weer terug naar de stad te keren. De Pier, die nu alweer een nieuwe bestemming heeft, prijkt als symbool van overleving aan mijn horizon.

door Mariëtte Storm

267

267 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

OPLOSSING CRYPTOVILLE 266: Circustheater

L O V E R * M O S S E L M A N * *
O * E * * * A * T * * I * A * S * *
P O E N * S T R O P P E N P O T *
E * R * D * A * R * * R * * * R * *
R O T T E R D A M * D * S P O O R
* * I * K * O * * * E * C * * O * *
* M E E R P R Y S * S C H E R M *
* * N * A * * * T * T * A * * * *
* K * C A S P E R V A N * * * * *
B E N * I * E * O * D * * V * A * *
* U * * E Y C K * * * * P I E T * *
* K I E N * H * * B * * * R * R * *
* E * * * L * B E U R S * I R I S
* N * A * * O * L * R * * * E * U * *
* H E N K F R A S E R * B L O M * *
* O * U * J * U * N * * * * * * * *
A F A S * E U W E * * * * * * * *

Straatnieuws geeft adresgegevens niet door aan derden, maar gebruikt deze incidenteel voor eigen mailings.

Uitgepuzzeld?

Als u bent uitgepuzzeld, leest u in de gekleurde hokjes, een en Amerikaanse tussenstop met muziek uit Rotterdam.

Stuur uw oplossing vóór **woensdag 18 mei** naar: [Straatnieuws, Nutshuis Riviermarkt 5, 2513 AM Den Haag](mailto:Straatnieuws@nutshuisriviermarkt5.nl) of mail naar redactie@haagsstraatnieuws.nl.

Straatnieuws verloopt onder de goede inzendingen twee cadeaubonnen voor een rondvaart met Stichting De Ooievaart.

Wij hebben veel inzendingen met de juiste oplossing van de cryptoville 266 in editie 5 gekregen. Na een eerlijke loting is de winnaar Cryptoville 266 geworden **Bob Kardoes**. De cadeaubonnen van De Ooievaart worden toegezonden.

Horizontaal

- 1 Is afhankelijk van je bui, halfvol of halfleeg (4)
- 4 Zij won met Stadsleven, een Rotterdamse 'moeder'-prijs (4)
- 7 (Schuil)plaats voor touwen en bangeschijters (8)
- 11 Klein gevoel (3)
- 12 Stoffige neerslag rond Koningsdag (12)
- 13 Spic en ... voor twee (4)
- 14 Advies(college) in de ochtend (8)
- 17 Zijn vrouwelijke collega noemt zich interieurverzorgster (6)
- 19 Ouderwetse boer (6)
- 22 en 19
Zo te horen had de diender genoeg van het (Rotterdamse-Haagse politie)korps (6+6)
- 24 Kregen Neeson en Hemsworth hun post terug? (4)
- 25 Pierre Wind of Herman den Blijker, als ze rond zijn (5)
- 27 Nu met veel andere, te zien in de Bollenstreek (4)
- 28 Romeinse beroepskleiding (4)
- 30 Drie keer hoorbaar twifelen, om te dansen (3)
- 32 Wordt gescheiden van het koren (3)
- 33 Plaats waar Delftse hooligans worden verhandeld (12)

Verticaal

- 1 Beeldige achternaam van Rotterdamse Jan (3)
- 2 Draagt zijn naam nu met ere (6)
- 3 Bedoelen ze in Theater aan het Spui, Radio West? (2+6)
- 5 Doe je bij De buik van Rotterdam, of is dat Haagse Bluf? (4)
- 6 Westlandse ... (als rand) (4)
- 8 Hier kun je in Rotterdam terecht voor kunstzinnige auto's (6)
- 9 Muzikale, Haagse variant in het wild, van vlinders in je buik (6+2+2+4)
- 10 Het mag een wonder heten dat de voorstelling in Den Haag doorgaat (7)
- 15 Ruimte voor een behoeftig soort mensen (7)
- 16 Zo'n voorraad Westlandse tomaten en komkommers levert geld op (2+3)
- 18 Ernstige argwaan (3)
- 20 't Is een bijzonder kind, dat is ie, vond vader Trom (3)
- 21 Afluisteren met je voeten (6)
- 23 Moest De Cock (met C-o-c-k), en moet Van der Steur? (5)
- 26 Dier dat een kwaai kat uitdeelt (4)
- 29 Stuk toneel (4)
- 31 Het lijkt erop dat het Rotterdamse vervoer hulp nodig heeft (1+1+1)

Geld besparen, je eigen droomhuis, met als bijeffect: wijkverbetering

Kluswoningen

in Den Haag en Rotterdam

Het is een relatief nieuwe vorm van mensen huisvesten: kluswoningen. De gemeente of woningbouwvereniging verkoopt oude panden aan geïnteresseerden, die zelf zorgen voor de renovatie. Eindresultaat: een goedkopere woning op maat gemaakt. tekst en foto's van Lex Veldhoen

> In Rotterdam zijn inmiddels honderden klushuizen gerealiseerd. De gemeente begon al in 2004 met het eerste kluswoningproject en nam in 2009 bijvoorbeeld het initiatief tot '169 klushuizen'. Ook woningcorporatie Woonstad Rotterdam ontwikkelt klushuizen. Anne van der Eerden, projectleider Wijken, begeleidt een project met vijftien woningen in de Bloklandstraat (Oude Noorden). "Ik denk niet dat dit direct een crisisverschijnsel is. Het valt op dat mensen soms veel werk uitbesteden en dat het vaak hoger opgeleiden zijn met allebei goede banen, die

geïnteresseerd zijn in zulke historische panden. Deze aanpak leidt tot behoud van oude panden en wijkverbetering door een nieuwe, betrokken doelgroep. In de Louwerslootstraat werden meteen al gesprekken gevoerd met de gemeente om ook de straat aan te pakken en een fietsenhok te plaatsen. Kluswoningen werden ongeduldig en namen zelf initiatief om de laatste woningen snel te verkopen. Een communicatieadviseur en een architect kwamen op het idee om bij een open dag voor hun huis te gaan staan en te vertellen waarom zij enthousiast waren, hoe zij hun droomhuis wilden realiseren. Na die open dag waren alle huizen binnen een week verkocht." De klussers kregen ruim een jaar om hun huis te verbouwen en hebben een aanvullende 'woonplicht' van twee jaar, voordat ze het huis eventueel mogen verkopen. Gaan mensen weleens financieel de mist in of qua hoeveelheid werk?

"Die ervaring heb ik niet. Het zal weleens tegenvallen in de planning of uitgesteld worden vanwege slecht weer, waardoor mensen wat extra maanden nodig hebben. Wij proberen hen goed te informeren over waar ze aan beginnen met uitgebreide aankoopbrochures, open dagen en begeleiding door een architect."

Klussen

Thijs Klomp (32), donkere baard, kaalgeschoren hoofd, brengt een cementlaag aan. Hij staat op een steiger in zijn nieuwe huis met drie verdiepingen in de Bloklandstraat: "Morgen komt een stukadoor deze muur afwerken. Hij loopt wat hol. Met deze cementlaag bespaar ik op duurdere stuc." Het binnenterrein is nu nog een opslagplaats van bouwmaterialen, maar binnen zijn een aantal huizen al klaar. Aan de achterkant is mooi te zien hoe iedereen de gevels individueel vormgeeft, met oorspron-

kelijke kleinere ramen gehandhaafd of een vooruitgeschoven glaspui, met of zonder dakkapellen en uiteenlopende balkonhekken. Zo ontstaat een leuke afwisseling. Klomp, geotechnisch ingenieur: "Mijn ouders hebben een boerderij. Ik hielp hen slopen en herbouwen en heb mezelf toen lassen geleerd; de rest heb ik links en rechts afgekeken en je vraagt medeklussers hoe je iets

straks 160 m² woonruimte en een tuin van 45 m²."

Goedkoop

De verbouwing blijkt, tegen de trend in, goedkoper te zijn dan begroot: "Deels werk ik met sloopmaterialen, maar ik heb ook nieuwe trappen van metaal en hardhout samen met mijn broer ontworpen en laten maken. Dat is enorm meegevallen, in totaal 5000 euro. De achtergevel had ik op 30.000 begroot, maar dat is 16.000 euro geworden." We lopen de provisorische houten trap naar boven op en hij laat in een gestukte muur twee glazen vensters zien, gemaakt omdat hij het leuk vond de oorspronkelijke kale stenen muur te tonen als verwijzing naar hoe het was. Over het contact met de gemeente: "Af en toe heb ik overleg met bouwkundig inspecteur Edwin Verstoep. Het moet allemaal aan eisen voldoen. Voor de staalconstructie die de verwijderde gevel opvangt en de badkamer hierboven moest ik constructieberekeningen aanleveren en bij de badkamer de balkenlaag verdubbelen, zodat voldoende sterk is."

Ben je al een beetje zat al dat klussen? "Nee hoor, ik raad mensen aan het ook te doen als je er een beetje feeling voor hebt. Hier nemen allerlei mensen deel; eentje zit in het leger, er is een timmerman, een Turkse familie, een leraar, een architect en iemand die bij Sanidump werkt, waar ik mijn badkamer met korting vandaan heb."

Het roer om

In Den Haag staat het grootste klusproject in industriewijk De Binckhorst. Aan de Junoweg is een groot voormalig kantoorcomplex (9000 m²) gestript en gereed gemaakt om de kale kavels door klussers tot 67 appartementen en werkkruimten te worden omgebouwd. Dit jaar gaan in Den Haag

'We gaan tegelijk op en helpen elkaar'

moet doen. Ik heb alle tussenmuren eruit gesloopt, nieuwe vloeren gelegd en in vijftig keer met een aanhangwagenje al het afval afgevoerd naar de gemeentestort in Hillegersberg. Voor het stuken van muren, glas zetten en de dak- en vloerafwerking heb ik mensen ingehuurd. Veel, zoals betonstorten, doe ik samen met een aannemer die de woning hiernaast in zijn eentje opknapt voor de eigenaar. We gaan tegelijk op en helpen elkaar. Ik ben begonnen met slopen in de kerstvakantie van 2014, maar was tussendoor een halfjaar in het buitenland. Ik hoop volgende maand klaar te zijn." Over de kosten: "Dit pand kostte 123.000 euro. Ik denk in totaal 175.000 tot 200.000 kwijt te zijn. Zou ik het laten doen, dan zou ik 200.000 tot 250.000 euro meer kwijt zijn. Ik heb

onder andere kleinschaliger projecten van start in de Witte de Withstraat Zeeheldenkwartier, (dertien appartementen in een groot gebouw), in een voormalig schoolgebouw aan de Noordpolderkade in Laak (zestien appartementen) en aan de Noordwal in het centrum (twaalf appartementen). Maar er zijn ook een aantal projecten bijna gereed, zoals in de Keplerstraat.

'Je bent visionair, binnenhuisarchitect en bewoner'

In de Scheveningse Duinstraat hoopt de 59-jarige Ton Beun, ex-directeur van een overheidsinstelling, met zijn dochter nog deze zomer in zijn luxeappartement in een voormalige school te kunnen gaan wonen. Hij is met een hulp bezig ruimten af te werken met gipsplaten en vertelt: "Hiervoor heb ik ook al veel geklust in huis en tuin. Ik besloot met mijn werk te stoppen, het roer om te gooien. Drie jaar geleden lag ik dertien dagen met nog andere kandidaten voor het stadhuis, want het was: wie het eerst komt, wie het eerst maalt. Ik kocht twee kavels, twee klaslokalen, in totaal 238 m², voor 169.000 euro en schat 350.000 euro kwijt te zijn, wat 450.000 zou zijn als ik het had laten doen." Hij heeft wel zestig ontwerpen gemaakt: "Iedere keer ga je onderweg dingen aanpassen. Je bent visionair, binnenhuisarchitect en bewoner, waardoor iedere muur tot op de millimeter staat zoals ik het wil hebben. De metalen constructiebalken heb ik laten berekenen en aanbrengen door een aannemer, onder andere om de half open verdieping te stutten en de benedenvloer is 37 centimeter verdiept." Hij wijst naar sleuven in gipsblokken van een tussenwand: "Het wordt een energie-neutrale woning; daar komt de open haard. Ik verwacht in augustus klaar te zijn." Zijn kluswoning heeft geleid tot een aardige spin-off: "Volgende maand begin ik adviseur voor duurzaam bouwen, waarbij dit appartement als portfolio en voorbeeldproject dient. Ik denk dat ik innovatiever bezig ben dan gebruikelijk. Straks doe je hier met stemsturing de deuren en ramen open en de gordijnen dicht. Mede omdat steeds meer verzorgingstehuizen verdwijnen, wordt dit een levensbestendige woonruimte."

Grootste kluspan; in de Haagse Binckhorst

Gevarieerde achtergevels in de Bloklandstraat

Klusschool in de Scheveningse Duinstraat

Klusschool in de Haagse Keplerstraat

Ton Beun aan het werk in de Duinstraat

De Kavelwinkel in het Haagse stadhuis

Klusschool in de Scheveningse Duinstraat

Ton Beun bij zelfgemaakt ontwerp

Thijs Klomp aan het metselen in de Bloklandstraat

MEER INFORMATIE

In Den Haag bestaat de Kavelwinkel, waar ook informatie te krijgen is over kavels die de gemeente aan particulieren verkoopt (in het atrium van het stadhuis aan het Spti). Er zijn brochures te krijgen (met een stappenplan en bijvoorbeeld Tien Tips), er is een overzicht van actuele projecten, er kunnen bouwtekeningen ingekeken worden en medewerkers geven informatie aan belangstellenden.

Open: ma-vr 12-17 uur.
Tel: 070-7528424.

Voor informatie over kluswoningen in Rotterdam zie o.a. info@urbannerdam.nl

Voor heel Nederland: www.klushuizen.nl

Wit

DEN HAAG

vr 29 april

Filmhuis: Eerste Nederlandse Filmmacht. Tijdens de Eerste Nederlandse Filmmacht vertonen vijf filmtheaters in vier verschillende steden, waaronder Filmhuis Den Haag, een première van een Nederlandse arthousefilm, omlijst met een randprogramma dat geheel in het teken staat van de Nederlandse film. Een avond met kunst, muziek, debat, theater en verdieping, in alle steden naar eigen inzicht geprogrammeerd en geproduceerd door lokale teams van jonge cultuurliefhebbers. €6,50. www.filmhuisdenhaag.nl

za 30 april

Humanity House: Laura van Dolron: Am I making Sense? In deze inspirerende voorstelling van stand-up filosoof Laura van Dolron staat de bijdrage van vluchtelingen in de samenleving centraal. "Am I making sense?" is met medewerking van vluchtelingen gemaakt. In de voorstelling reflecteert Laura van Dolron op de vraag "Wat draag je bij?". Hierbij staat de rol van de vluchteling in de samenleving centraal, maar ook of en hoe deze samenleving ruimte maakt voor zo'n bijdrage. Vanaf 6,50. www.lauravandolron.com

zo 1 mei

Museum: Het geluk daar is niet zoals hier - Farah Rahman en Mark Ridder. Multimedia-installatie van kunstenaars Farah Rahman en Mark

Ridder. In deze interactieve installatie mixen bezoekers video-beelden en audiofragmenten met levensverhalen en hun gedachten over vrijheid. Door fragmenten te verplaatsen maakt iedere bezoeker zijn eigen persoonlijke voorstelling. Ook te zien op 8 en 15 mei, dan geven de kunstenaars bovendien live performances. €11,50. www.museon.nl

wo 4 mei

Nutshuis: Iep! Een Nederlandse familiefilm uit 2010 onder regie van Rita Horst, naar een verhaal van kinderboekenschrijfster Joke van Leeuwen. Vogelkijker Warre (Huub Stapel) ontdekt tijdens zijn bezigheden onder een struik een wezen met de uiterlijke kenmerken van een heel klein meisje, dat echter vleugels in plaats van armen heeft. Hij beschouwt het zelf als een bijzondere vogel, maar zijn vrouw Tine (Joke Tjalsma) vindt het meer een meisje. €5,-. www.nutshuis.nl

Madurodam: Nationale Kinderherdenking. Madurodam houdt de allereerste Nationale Kinderherdenking. Speciaal daarvoor maakt een grote groep kinderen in samenwerking met Theater Na de Dam die dag in het park een theatrale route over families die tijdens de Tweede Wereldoorlog verdwenen zijn en over het bijzondere verhaal van George Maduro. *Gratis.* www.madurodam.nl

do 5 mei

Regentenkamer: Haagse jazzpianisten: Udo van Boven. In navolging van Frans Elsen,

één van zijn mentoren tijdens zijn studie aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, weet hij de Haagse jamsessie-cultuur al decennialang levend te houden, mede dankzij de medewerking van bassist Alex Milo en drummer Ben Schröder, die hem sinds eind jaren tachtig van de vorige eeuw al terzijde staan. Als eerbetoon aan de grootmeester brengt het trio standards en bebop-originals ten gehore. www.shop.ticketscript.com/channel/web2/get-dates/rid/TLP3UQM5/eid/298127

zo 8 mei

Abdijkerk: Haags Kleinkoor. Het Haags Kleinkoor o.l.v. Hans Jansen brengt muziek ten gehore brengen uit de 16e tot en met de 20ste eeuw. Je hoort werken van o.a. Clément Janequin, Thomas Morley, G.F. Händel, Felix Mendelssohn en Hugo Distler. Als solisten treden op de sopraan Jolly Valstar en de fluitiste Rozemarijn Dijkman. *Gratis.* www.abdijkerk.info

di 10 mei

Galerie Ramakers: Frans Halmans. Halmans maakt van alledaagse beelden iets uitzonderlijks. Wat op het eerste gezicht huiselijk en herkenbaar aandoet, blijkt in tweede instantie niet functioneel en eigenaardig. Hij maakt gebruik van alledaagse voorwerpen die hij vindt, zelf maakt of op rommelmarkten koopt en vervormt deze voorwerpen tot ze een andere betekenis hebben. Te zien tot en met 8 mei. *Gratis.* www.galerieramakers.nl

wo 18 mei

Nutshuis: Kauwboy. Film van producent Boudewijn Koole. De 10-jarige Jojo neemt op een dag een jonge kauw mee naar huis. Hij houdt 'm voor zijn vader Ronald verborgen want die wil geen dieren in huis. Jojo is uiteindelijk dankzij de kauw in staat de problemen met zijn vader op te lossen. Ook te zien op zaterdag 21 mei om 11.00 uur. €5,-. www.nutshuis.nl

vr 20 mei

De Grafische Werkplaats: Festival Analog Borders. Analog Borders is een festival voor kunstenaars, designers en

andere doeners in de Grafische Werkplaats. Met een expositie, masterclasses, workshops en een symposium. Verken de grenzen van de traditionele grafische technieken, experimenteer en verdiep je in nieuwe mogelijkheden! Ets, gomdruk, analoge en digitale fotografie, riso, zeefdruk-net even anders! *Tweedaagse workshop €150,-.* www.grafischewerkplaats.nl
Regentenkamer: Grupo del Sur - Piazzolla y Misterio. Bandoneonspel, meeslepende tango's en rauwe emoties: Grupo del Sur raakt u in het hart! Astor Piazzolla is dé grote inspirator van deze Nederlands-Argentijnse groep. Zij staan met de originele Piazzolla bezetting bekend als een van de beste kwintetten van Europa. In het nieuwe programma Piazzolla y Misterio onderzoeken zij het mysterie van Astor Piazzolla's muziek. € 12,50 www.regentenkamer.nl

za 30 mei

Centrale Bibliotheek: Workshop programmeren van CoderDojo. Bij CoderDojo Den Haag leren kinderen, tussen de 7 en 17 jaar, om te programmeren, websites bouwen, apps ontwikkelen, programma's te maken en games te maken. De Dojo wordt georganiseerd door vrijwilligers. Onderling delen deelnemers hun kennis en maken ze nieuwe dingen. CoderDojo legt ook veel nadruk op open source en gratis software. *Gratis.* www.coderdojo-denhaag.nl

ROTTERDAM

do 28 april

Wilfried Lentz: James Beckett & Artun Alaska Arasli, Hospice. Wilfried Lentz Rotterdam presenteert met trots een samenwerking van de kunstenaars James Beckett (Harare, Zimbabwe, 1977) en Artun Alaska Arasli (Ankara, Turkey, 1987) in hun show Hospice. Beckett en Arasli tonen een serie werken met een voorstelling van pastorale landschappen, aangedreven door een rek met vervallen batterijen. Te zien tot en met 22 mei. www.wilfriedlentz.com
Cokkie Snoei: The Brim Lair.

Keetje Mans is op zoek naar eigentijdse mystiek, die zich ergens ophoudt tussen de klas-sieke transcendentie en het schemergebied dat tussen culturen bestaat. In haar schilderijen en tekeningen verwijst ze naar elementen van de westerse beeld- en popcultuur en naar meer nostalgische beelden uit haar jeugd. Maar ook Franse schilders uit de negentiende eeuw en exotische kitsch zien we erin doorschemeren. *Gratis.* www.cokkiesnoei.com

zo 30 april

Diverse locaties: De Rotterdamse Bijnamen & Ballen Tour. Onderweg horen de deelnemers de leukste bijnamen, weetjes en anekdotes van 'bijnamen burgemeester' Herco Kruij. Bij Midget Golfbaan Parkhaven speelt men vervolgens de 18 uitdagende holes en worden er bitterballen geserveerd op het terras aan de voet van de Euromast. *Vanaf €29,90.* www.scheurmailrotterdam.nl

wo 5 mei

Het Park: Bevrijdingsfestival. Op het hoofdpodium staan naast Ambassadeurs van de Vrijheid Sunnery James & Ryan Marciano onder andere Spaanse feestband La Gran Pegatina, rapper Kraantje Pappie, reggae legendes Meta and the Cornerstones, Folkband Friends of the Family en DJ Roog met MC Roga. Naast muziek is er een inhoudelijk programma met debat met Stichting Lokaal en Veteranen Speeddaten, een kinderprogramma voor de jongste bezoekers met de Verhalenbazaar en percussie en knutsel workshops, Original Market met snuisterijen met een verhaal en een uitgebreid food court. *Gratis.* www.bevrijdingsfestivalz.nl

ma 16 mei

Kriterion: De Trap. De steigerinstallatie, naar een idee van architectenbureau MVRDV, is een knipoog naar 75 jaar wederopbouw van de stad. De trap wordt officieel geopend door burgemeester Ahmed Aboutaleb en blijft geopend tot 12 juni. De traptreden zijn niet alleen om boven te komen, maar vooral om van het uitzicht te genieten. Het Groot Handelsgebouw wordt tijdelijk ingericht als uitkijkpost over de stad. Daar gaat ook de voormalige bioscoop Kriterion tijdelijk open. *Gratis.* www.rotterdamviertdestad.nl

zo 8 mei

Wijktheater Musica: KRPH viert de stad. Het harmonieorkest uit Rotterdam treedt aan voor Rotterdamtreden als 'De Lijnbaanmars' en 'Ik heb je lief' van onze eigen Peter Groenendijk. Ook hoort u 'Adele in concert', de filmmuziek van 'Gladiator' en het moonie 'Overture to Candide' van Leonard Bernstein. *Vanaf €5,-.* www.krph.nl

Stratnieuw
#062016

zo 15 mei

Museum Rotterdam: DUTCH DARNINGS, de kunst van het stoppen. Laat je inspireren door oude handwerktechnieken en maak zelf een uniek product. Het project Handwerken 7.0 van Vrouwen van Nu steekt ambachtelijke handwerktechnieken in een modern jasje en biedt in samenwerking met het platform. Vroeger maakte je een stop als er in gat in je sok of in het linnengoed zat. Nu maak je een stop als je je kleding wil upgraden. €35,-. www.museumrotterdam.nl

Schouwburg: Rotterdam Danst. Hét dansevenement waarbij de gehele Rotterdamse danswereld bij elkaar komt vormt op zondag 15 mei de spectaculaire afsluiter van De Dansweek in de Rotterdamse Schouwburg. Vanaf 15.00 uur staat de Rotterdamse Schouwburg in het teken van Rotterdamse dans met voorstellingen, previews, presentaties en workshops van o.a. Scapino Ballet Rotterdam, Conny Janssen Danst, Dansateliers, SKVR Dansmakers, Lloyd Marengo en Ann Van den Broek. Het programma wordt geopend met een gratis dansprogramma op het Schouwburgplein. €15,-. www.rotterdamdanst.nl

ma 16 mei

Kriterion: De Trap. De steigerinstallatie, naar een idee van architectenbureau MVRDV, is een knipoog naar 75 jaar wederopbouw van de stad. De trap wordt officieel geopend door burgemeester Ahmed Aboutaleb en blijft geopend tot 12 juni. De traptreden zijn niet alleen om boven te komen, maar vooral om van het uitzicht te genieten. Het Groot Handelsgebouw wordt tijdelijk ingericht als uitkijkpost over de stad. Daar gaat ook de voormalige bioscoop Kriterion tijdelijk open. *Gratis.* www.rotterdamviertdestad.nl

wo 18 mei

Studio de Bakkerij: Onder het Buro - Nog lang niet moe. Heb jij ook geen zin om te slapen? Ga dan met Lynn mee op avontuur! Samen dansen en zingen. Een vrolijke voorstelling over niet durven slapen, fantasie die op hol slaat, stoute dingen doen en heel veel plezier. *Vanaf €6,-.* www.studiodebakkerij.nl

tip wo 4 mei > Nationale Kinderherdenking

Madurodam houdt voor het eerst de Nationale Kinderherdenking. Speciaal daarvoor maakt een grote groep kinderen in samenwerking met Theater Na de Dam

die dag in het park een theatrale route over families die tijdens de Tweede Wereldoorlog verdwenen zijn en over het bijzondere verhaal van George Maduro.

Onder leiding van twee ervaren theatermakers, Els van der Jagt en Ilrsh Kensenhuis, vertellen kinderen uit groep 7 en 8 verhalen over families uit andere Utrecht, Leeuwarden, Middelburg en Den Haag. Tijdens 'En toen waren ze weg' loop je door verlaten Madurodam en hoor je over zij die weg gingen of weg moesten gaan van de plek waar zij woonden en niet meer terugkwamen. Ook is er aandacht voor het verhaal van George Maduro. In 1952 is Madurodam opgericht als oorlogsmonument en fondsen-

wervingsorganisatie ter ere van deze oorlogsheld. George Maduro was dapper, loyaal en een trouwe vriend. Hij zette zich tijdens de Tweede Wereldoorlog in als reserveofficier der Nederlandse cavalerie. Hij kwam uiteindelijk terecht in concentratiekamp Dachau. Vlak voor de bevrijding, op 8 februari 1945, overleed hij. 2016 is het jaar van zijn honderdste geboortedag en daarom hét moment om zijn verhaal opnieuw te vertellen. In 1952 is Madurodam opgericht als oorlogsmonument en fondsenwervingsorganisatie ter ere van de oorlogsheld.

Om 20.00 is er twee minuten stilte. Het avondprogramma van de Nationale Kinderherdenking vindt plaats op het George Maduroplein voor de ingang van

Stratnieuw selecteerde uit de agenda twee gratis of goedkope uitjes voor u.

DEN HAAG

tip do 5 mei > Bevrijdingsfestival

Op het hoofdpodium staan naast Ambassadeurs van de Vrijheid Sunnery James & Ryan Marciano onder andere Spaanse feestband La Gran Pegatina, rapper Kraantje Pappie, reggae legendes Meta and the Cornerstones, Folkband Friends of the Family en DJ Roog met MC Roga. Naast muziek is er een inhoudelijk programma met debat met Stichting Lokaal en Veteranen Speeddaten, een kinderprogramma voor de jongste bezoekers met de Verhalenbazaar en percussie

en knutsel workshops, Original Market met snuisterijen met een verhaal en een uitgebreid food court.

Tijdens Bevrijdingsfestival Zuid-Holland zijn er twee podia met diverse artiesten. Op het SENA Talent Stage wordt door de Popunie, zoals de naam al zegt, talentvolle artiesten geprogrammeerd die net voor of na het punt van doorbreken staan. Zo wordt het podium geopend door het De Sena Grote Prijs van Rotterdam winnaar Southbound die al door de pers beschreven wordt als de

'Nederlandse Bjork'. Van betoverende pop naar dé psychobillyband uit Rotterdam, Cenobites. Mix sterke muzikanten, een charismatische frontman en funky songs en bij elkaar en je hebt Omani. Het vrouwelijke indietronica duo enDOOX omringt het publiek met hypnotiserende sound met dansbare beats. Noisepop formatie The Homesick gooit het weer over een andere boeg met aanstekelijke popliedjes. De jongens worden opgevolgd door de mannen van Rats on Rafts. De muziek van Crying Boys Cafe (CBC) is een opgewekte mix van oud en nieuw exotische Afrobeats. Het gaat er een stuk harder aan toe bij de creatieve duizendpoot Amerildo de Krijger. Elektro, rave, disco, pop en rap worden op zijn album naadloos gemixt. Het podium wordt afgesloten met de beats van de veelbelovende producer Dikkens.

Op het plein van de Vrijheid kunnen bezoekers in gesprek met oorlogsveteranen bij Veteranen Speeddaten of deelnemen aan een van de debatten georganiseerd door Stichting Lokaal in de aangrenzende Noorse Zeemanskerk.

Ook kunnen de bezoekers ervaren of het lukt om via een vluchttroute vol hindernissen veilig Europa te bereiken bij de medewerkers van Amnesty International, de dilemma-game Hero of Humanity spelen met het Rode Kruis en de spelregels van democratie ontdekken bij Prodemos. Nieuw dit jaar is een tent speciaal voor het kinderprogramma waar de Verhalenbazaar kinderen d magie van het vertelde verhaal laat ervaren, Dununba percussie workshops geeft, kinderen naar hartenlust kunnen knutselen met afvalmaterialen met SCRAP en de finalisten van de wedstrijd Kunstbende Zuid-Holland hun kunsten vertonen. Ook nieuw dit jaar is de Original Market waar producten met een verhaal worden aangeboden. *Gratis toegang.*

Voor meer informatie: www.bevrijdingsfestivalz.nl

ROTTERDAM

KRAASHELD & POEPHOOFD

DOOR
WWW.LAMELOS.NL

Lekker de natuur in.

ZIE JIJ IETS
VOGELPOEPHOOFD?

NEE. JIJ,
KONYNENKEUTHELDJE?

IK GELDOF
DAT ADO NET
GESCOORD HEEFT...

